

Anna Havlíková Steinerová

Anna Steinerová (*1982) **není** šperkařka. Je autorka šperků. Myšlenku i výtvarný názor dokáže vyjádřit prostřednictvím drobného, tvarově jednoduchého objektu, který jako umělecké dílo funguje při nošení na těle i položený třeba na desce stolu. Nelze jej přehlédnout. Vzhledu svého nositele ale nedominuje. Zaujme právě natolik, aby probudil naši zvědavost. Vybízí k dalšímu zkoumání. Často jen barevný bod, pointa oděvu, se stává vypravěčem příběhu, naším průvodcem na cestě poznání.

Šperky Anny Steinerové působí svěžím, či spíše osvěžujícím dojmem. Stylově i užitými materiály se hlásí do naší současnosti, v níž oceňujeme sofistikovanou technologii, funkčně podloženou miniaturizaci a vše zastřešující kultivovanost projevu. To, co činí šperky Anny Steinerové mimořádnými díly, je autorčina schopnost účinně pracovat s dědictvím minulosti, se vžitými vzorci i vizuálními prvky.

Na tomto místě si dovoluji malý exkurs: Fenomén s historizujícími souvislostmi představuje v oblasti uměleckého šperku autorova potřeba vyrovnat se se symbolikou briliantu. Její síla vychází z diamantu, pro který byl briliantový brus před staletími vynalezen. Diamant jako nejtvrďší lidstvu známá látka získal unikátní postavení již v dobách starověku. Člověkem neopracovatelný, diamantový krystal dodával šperku hrotitý charakter a s tím i znak jedinečnosti, neporazitelnosti, trvalého pouta. Rozvoj brusičských technik na prahu novověku rozšířil nedostižné kvality diamantu i do oblasti optických efektů, vyvolaných lomem světla. Tvar surového diamantového krystalu i briliantu jako díla člověka, schopného odkrýt a využít přírodní zákonitosti, se staly nevyčerpatelným zdrojem tvarového bohatství i významových nuancí, jež šperk provázejí dodnes. Obsahová nosnost formy zůstává zachována i tam, kde reálný diamant ani jeho imitace přítomny nejsou. Síla sdělení vychází ze schopnosti tvůrce. V dnešní době mladí autoři šperku často absolvují jakési stádium briliantu, působivého bez ohledu na to, že díla samotná se mohou ocitat i za hranicí fyzického nebytí.

Tak extrémní prostředky Anna Steinerová nevyužívá, svobodné vyjádření jí nezabraňuje setrvat v oblasti vstřícného přístupu vůči nositelkám i nositelům. „Briliantové“ souvislosti autorku poprvé oslovily již v době studií. V sérii prstenů **Email (Smalt)**, vytvářené jako klausurní práce v ateliéru Kov a šperk na pražské VŠUP v letech 2005 a 2006, se historizující odkazy prolínají ve více směrech. Zaznívá i autorčina suverenita vyjádření prostorového jevu v ploše. V pozadí kolekce různorodých objektů stály historické prsteny s perlami a drahokamy. Jejich rysy i izolované vizuální dojmy přivedly autorku ke stereometrickým sestavám plastových i kovových rovin, vrcholících plochami barevných emailů. Prostorové působení emailem vyplněných obrazců vychází z naší zvyklosti chápat i graficky naznačený tvar briliantu jako bytostně trojrozměrný. Email zpracovaný do ne zcela slinuté podoby navíc vnímáme jako povrch hluboké masy. Při otáčení objektů v rukách uvažujeme o ukončenosti i neukončenosti tvaru. Autorka pracuje s naší zkušeností s perspektivním zobrazením, s všeobecným povědomím o něm jako o historickém jevu. V kolekci připomínající „pařeniště“ nápadů se Anně Steinerové podařilo zhodnotit vizuální i významový potenciál solitérního kamene či perly i kompozice barokní koruny prstenu, v níž středový kámen lemuje řada menších. Využila skutečnosti, že v baroku obvyklý dekorativní útvar je možné prezentovat i v obnažené podobě jako exaktně formulovaný vzorec. Familiární označení ústředního díla kolekce za „Barokáč“ svědčí o upřímném přístupu tvůrce, který pracuje skrze osobně prožitou zkušenost a v případě Anny Steinerové i s obecně srozumitelnou představou o minulosti, jež je minulostí časově nepříliš vzdálenou, silně pocíťovanou.

Lapidárně se napětí mezi plochou a prostorem zapojuje v aktuálních autorčinných špercích z aditivně řazených koleček s graficky naznačeným „brilantováním“. Základní kámen v podobě plochého kovového kolečka je vsutku příznačný pro autorku s příjmením Steinerová, která není ani trochu praktikujícím kamenářem. Briliant zpřítomněný technickým nákresem na sebe nabaluje i jiné vtipné momenty, včetně nutnosti prostorové úspornosti v dnešním stísněném světě. Nemáme-li ve šperkovnici místo pro kámen vysokého brusu, stačí si vybrat plochý briliant Anny Steinerové. Vždyť jsme si již zvykli na iluzi prostoru na ploše obrazovky. Autorčiny „diamanty v zastoupení“ tak konvenují naší virtuální době. Nejsilněji závan svěžího větru z autorčiny briliantové kolekce ucítíme, spatříme-li tyto objekty na autorkou vybraných modelkách. Náhrdelníky, závěsy i náušnice, zkrátka šperky tradiční typologie, byť současného vzhledu, totiž nosí dámy v letech. I ony samy se stejně jako jejich šperky svým mladistvým působením vymykají zařazení do věkové či jiné kategorie. Šperky odvozené z diamantových klenotů, vyhrazených dynastické i finanční elitě, slouží k relativizaci společenské hierarchie i jiných vžitých představ. Sympatické dámy, jaké můžeme potkat každý den, představují mocné osobnosti. Pro své okolí jsou oporou a zázemím, ať již z pozic babiček či manažerek. Plochými briliantovými terči koncentrují pozornost okolí. Naznačují, že je na každém z nás, jakou roli bude hrát.

Samozřejmý podíl nositele či nositelky na realizaci šperku jako uměleckého díla Anna Steinerová umocňuje stavebnicovým charakterem svých objektů. Nabízí sice potenciálnímu majiteli šperk již existující v konkrétní podobě, ta je nicméně výzvou k experimentu. Prsten s kovovou obroučkou a sadou plastových prvků jednotlivých barev pro solitérní zasazení nabízí možnost základní variability pro šperk, který funguje jako vysílač signálů. Svým bazálním, zdálky patrným tvarem, tyto prsteny připomínají dopravní značky, jimž v našich životech připadá sice výrazná, ale ne zcela jasná úloha. Princip hlavolamu je médiem vícebarevných prstenů **Sandwich**, jejichž prostorové působení vzniká průhledem skrz prokládané plastové a kovové destičky. Název navozující kromě jiného i spojení s oblastí kulinářství autorka zvolila též pro sérii **Spaghetti**, v níž je majiteli díla umožněno definovat celkový tvar objektu-prstenu přeskupováním a ohýbáním plastových trubiček. Volba uzavřené či do okolí odvážně vybíhající formy, komponované symetricky nebo naopak, leží na straně toho, kdo obroučkou provlékne svůj prst. Variabilní prsteny s barevnými vsadkami se staly součástí uměleckého šperku již v 70. letech 20. století. Autorkou zvolený systém kroky předchůdců v mnohém připomene. Zdaleka ale nejde o pouhé opakování již dříve uplatněného schématu. Dialog tvůrce, nositele i dalších účastníků se odehrává v nových kontextech.

Využitím průsvitných i opakních polymerů, zejména perspexu, jako plnohodnotných konstrukčních materiálů autorka navazuje rozhovor na mnohem delší časové ose. Plast nezastírá svůj průmyslový charakter. Téměř mozaikovitý vzhled z něj sestavených objektů ovšem přináší ozvěnu kdysi užívané inkrustace. U sytě červené barvy se neubráníme vzpomínky na raně středověké granátové šperky a zbroj. Kontrastní černá a bílá přejímají cosi z luxusního vzhledu onyxových šperků období art deco.

Nejen schopnost i potřeba vybudovat monumentální tvar na minimálním prostoru činí prsten středobodem tvorby Anny Steinerové. Vede k němu i autorčino uvažování o šperku jako fenoménu bez apriorní genderové vymezenosti. Vždyť právě prsten stojí za současným návratem šperku do světa mužů. Důležitost obsahové stránky díla, směřování do hloubky ústí do autorčiny fascinace jedním z nejmenších a přece zásadních šperků, který po tisíciletí obepíná lidské tělo. Konkrétním typem, kterému se při tvorbě prstenů není možné vyhnout, je prsten snubní či zasnubní. Autorka se mu věnovala i v kolekci **VZTAH**, s níž v roce 2009 diplomovala na VŠUP. Ač prsteny tohoto určení, pomineme-li vazbu k člověku

transcendentním silám, vycházejí ze vztahu dvou lidí, z vnitřního, v čase se proměňujícího světa každého z nich, jsou i vyjádřením úzkého partnerství navenek. Právě této stránky si na autorčiných prstenech mimořádně cením. Dokáže totiž svými díly komunikovat v širším plénu, niterně zasáhnout celou škálu osobností.

Spíše nevázně naznačuje vztah žen a mužů autorčin dárkový objekt tvaru čipové karty, určený patrně jako dar ženy muži. Odpovídající plastové pouzdro oproti očekávání ukrývá kovovou destičku s kombinovanou funkcí otvíráku a žetonu do nákupního vozíku. S významem čipové karty, aktuálního symbolu „standartního“ postavení, si autorka pohrála v objektu, který naznačuje obvyklý pečovatelský vztah žen k mužům, u nichž s předvídavostí sobě vlastní předpokládají zapomětivost. Otvírák, který jako základní vybavení provází již generace mužů, se tvarem i přidanou funkcí přizpůsobuje diktátu naší doby. Technicistní vzhled, prostý stop ručního opracování, dává vyniknout autorčině citu integrovat do unikátní autorské tvorby prvky převzaté či inspirované průmyslovým designem.

Nejsou to jen z hromadné produkce odvozená tvarová schémata, exaktní provedení či hladký povrch člověkem vynalezeného materiálu, jež polarizují působení děl stvořených intimním procesem autorské práce. Anna Steinerová přirozeně využívá i způsob řazení, charakteristický pro svět strojů a techniky vůbec, především řetězení, seriální sled. Kombinované s oboustranným přecházením mezi dvou- a trojrozměrným modem, jakoby svou zdánlivě tak snadno definovatelnou kompozicí činily ještě patrnější skutečně meditativní rozměr autorčiny práce. Strojem vyřezaná geometrická mřížka, autorkou stáčená v prostoru, může být půdorysem architektury, buněčnou tkání i dekorativní výplní secesního interiéru. Autorčin vklad spočívá ve schopnosti univerzální schéma přizpůsobit měřítku lidského těla, nabít jej tělesným pohybem, učinit z něj cosi dotýkaného tvůrcem i nositelem. Útržky původních funkcí technických prvků, přenášené do šperkového objektu, přispívají k maximalizaci významového i vizuálního potenciálu jich samotných i celého díla.

Anna Steinerová **není** designérka. Přesto výstavní i prodejní akce, zaštitěné slovem „design“, patří k nejšířší recipovaným místům prezentace jejího díla. Zde je třeba zdůraznit jistou nepatřičnost v nadužívání termínu design pro autorskou tvorbu. Úspěchy Anny Steinerové v tomto nerovném prostředí, kde klientela očekává produkci se silným designérským vstupem, dosvědčují autorčinu univerzalitu.

Anna Steinerová **je** organizátorka. S podobnou samozřejmostí, s jakou spojuje články svých náhrdelníků, řídí denní program své rodiny i chod svého ateliéru, který se mimochodem stal zázemím několika samostatně tvořícím kolegům. Intenzivně vnímá proces vzniku svých děl, na který se poslední dobou nabalují i širší projekty společenského dosahu. Pestrost svých aktivit autorka zvládá s pozitivním nábojem a otevřenou myslí. Vše do sebe zapadá, vše se točí, jak má. Přesto se Anna nyní potýká s obtížemi hledání sebe sama v profesním životě, kam se vrací od mateřských povinností. Pochyby vypovídají o plné osobnosti. Nikoho nepřekvapí, že do jejich překonání se Anna pouští s energií sobě vlastní.

Ateliér Anny Steinerové na úbočí pražských Vršovic naplňuje nejen potřebné nářadí, zásoby polotovarů a součástek, ale i všudypřítomná barevná kolečka či kulaté předměty všeho druhu a především zvuk rádia. To, co by se uzavřenému člověku mohlo zdát jako rušivý element, přináší střípky venkovního světa. Po chvílích usilovné práce v separátním prostoru Anna otevírá dveře vedoucí ke stolům kolegů a zapojuje se do diskusí.

Zkušenost maminky se zrcadlí v náhrdelnicích ze zřetězených ručiček, litých z téže formy do plastů různých barev. Surrealistický opar se rozpouští v radostné atmosféře, v přirozeném vztahu mezi „malými“ a „velkými“. Barevností i využitím notoricky známého prvku navazují aktuální ručičkové náhrdelníky na kolekci s medvídky, odlévanými podle želatinových bonbónů, díky které o sobě dala autorka před lety poprvé výrazně vědět.

Anna Steinerová je konstruktérka. Vytváří systémy, které fungují. Její díla nejsou mechanická. V přeneseném smyslu iniciují chod soukolí. Přirozenou angažovanost i sílu rozpracované projekty dotáhnout autorka uplatňuje v kolekcích, jimiž kromě jiného podporuje neziskové organizace, které se věnují začleňování znevýhodněných.

Aktuální záplava kávových zrn v autorčině ateliéru souvisí s projektem **Kaa-wa**. Máte-li pocit, že víte, co slovo Kaa-wa znamená, nenechte se mýlit. Nechte se raději unést bajkou Jiřího Dvořáka, která doprovází dárkové balení šperku. Možná se dozvíte i to, co má s kávou společného ušaté zvíře z obrázku. Napovím, že cibetka to není. Narážkou na evropskou tradici popíjení exotického nápoje nás Anna Steinerová opět přivádí do historie, k rituálu, který i dnes k našemu světu neodmyslitelně patří. Ne všichni ale dokážeme čas u kávy věnovat rozhovoru s přáteli. A právě těm, kteří si popovídat nemohou, má kolekce Kaa-wa pomoci. Skrze ni totiž autorka podporuje Občanské sdružení Klub afasie, jež se snaží zlepšit situaci těch, jejichž komunikační schopnosti jsou zásadním způsobem narušeny. Samotný šperk Kaa-wa tvoří odlišné kávové zrnko s nezbytnou kovovou montáží, drobný objekt s funkcí zesilovače, jak to u Anny Steinerové bývá. Uzavřený tvar zrnka v sobě skrývá potenciál růstu, objevitelských cest a mezilidských setkávání. Zrnko v náušnici či závěsu svým kmitáním reaguje na pohyb nositele. V prstenu ze zrnka vychází neuzavřená obroučka. Byť ryze abstraktní, naznačuje klíčení a dynamiku čehosi nového. Vstup osobního příběhu či vzpomínky autorka nabízí potenciálním majitelům výzvou k dodání vlastního zrnka pro realizaci šperku.

Odlitky desítek typů zrněk, těch běžných i deformovaných, se na zlatnickém stole Anny Steinerové mísí s polotovary tvaru maličkých jízdnicích kol. Jejich plánované využití podpoří aktivitu Černých koní. Vzpínajícího se koně má totiž ve znaku organizace, která pomáhá sportovně zaměřeným handicapovaným s návratem „na kola“. Jízdní kolo, připravené k rozjezdu na kruhové dráze, i nekonečný peloton, přimykající se ve funkci prstenu k tělu svého nositele, činí z autorky dědice poetiky filmového výtvarníka Karla Zemana. Původní funkcí definovaný tvar povýšený na estetický princip neztrácí na síle ani v miniaturizovaném, co do vzhledu civilním provedení. Šperky Anny Steinerové se zkrátka nehlásí o slovo za každou cenu. Nepomohou k navázání konverzace. Osmělují totiž ke skutečnému dialogu. Stimulují touhu poznávat druhého i sebe sama. Činí nás lepšími lidmi a zahánějí chmury osamění. Anička Steinerová vytváří pozitivní stopu. Otevírá nám nepoznané obzory a za to jí patří mé poděkování.

Petra Matějovičová
3. května 2015